

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

شهر به عنوان کلیتی یکپارچه و به هم پیوسته و متشکل و مقتدر برای اداره نیاز دارد و این سازمان، مانند هر سازمان دیگر، نیازمند مدیریت است که در نتیجه بحث مدیریت شهری و اداره مطلوب شهر مطرح می‌گردد. مدیریت شهری را می‌توان شاخه‌های نسبتاً جدید علم مدیریت دانست. که اگر شهر همچون یک سازمان در نظر گرفته شود، لازم است که در راس آن عنصری برای برنامه ریزی آینده و اداره امور کنونی قرارگیرد. این عنصر را می‌توان مدیریت شهر نامید. مدیریت شهر باید برای شهر برنامه ریزی کند و حتی برای انجام بهتر امور، انگیزه لازم را در سازمان و شهروندان ایجاد نماید (سرایی: ۱۳۸۵، ۵). مدیریت شهری به عبارتی یک "سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی زیربُست و مؤثر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر با هدف اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه و پایدار شهر مربوطه است که از بخش‌ها و نهادهای مختلفی تشکیل می‌شود. یکی از مهمترین ارکان این نظام، شوراهای شهر است. که نهادی کاملاً مردمی محسوب شده و عهده دار بحث، بررسی و تصمیم‌گیری درباره مسائل روزمره و امور مردم هستند. مطابق قانون اساسی و قانون مصوب شوراهای اسلامی مورخ یکم خرداد (۱۳۷۵) وظیفه اصلی مدیریت شهری بر عهده شوراهای اسلامی شهر، که نمایندگان از طرف مردم انتخاب شده اند، گذاشته شده است (نوروزی، ۱۳۷۸،

۳۲). بدین منظور هدف اصلی تشکیل شورای اسلامی شهر، پیشبرد سریع برنامه‌های توسعه شهری از طریق همکاری و مشارکت مردم است به همین خاطر در ایران شوراها به عنوان یکی از نهادهای نظارتی بر عملکرد بخش عمومی، فلسفه وجودی پیدا می‌کند (پیرموزن: ۱۳۸۱، ش ۳۸). و شوراهای اسلامی شهر به عنوان هدایت کننده اصلی فعالیت‌های شهری برای تحقق مدیریت واحد شهری تعریف می‌شوند (بهشتی، ۱۳۸۰، ۴۰). اما شوراهای شهر در شهرها به دلایلی در زمینه مدیریت شهری توفیق زیادی نداشته اند که دلایل عدم توفیق شوراهای اسلامی در شهرها به عدم وجود ساز و کارهای حقوقی و قانونی در تحقق شوراها در کشور، روشن نبودن وضعیت شوراها در ساختار رسمی کشور، فقدان پشتوانه و منابع مالی برای شوراها، فقدان نیروهای متخصص در امور شهری در شوراهای اسلامی و... از جمله دیگر مواردی است که عملاً مسیر تضعیف شوراها را هموار کرده است (صدیق، ۱۳۸۶).

یکی از فاکتورهای اساسی برای اجرای برنامه‌ها و رسیدن به توسعه پایدار حکمروایی خوب و نوع مدیریت باید مورد توجه باشد تا بتوان برنامه ریزی از بالا به پایین را معکوس کرد و مردم را در تعیین سرنوشت خود سهیم کرده و از پیچیدن نسخه‌های مشترک اجتناب نمود. بنابراین با آنکه شهر ایذه چندین دوره ی شوراهای اسلامی شهر را تجربه کرده ولی این نهاد توانسته است در حوزه مدیریت شهر موفق شود و باعث توسعه و پیشرفت شهر گردد. به همین دلیل در این پژوهش ضرورت مطالعه و بررسی

عملکرد شوراهای در مدیریت شهری ایزده صورت گرفت.

۲-۱- اهداف تحقیق

پژوهش حاضر با توجه به مسائل و ضرورت مطرح شده سه هدف را دنبال می‌کند:

- تعیین میزان موفقیت شوراهای در مدیریت شهر ایزده
- شناسایی میزان گویه‌های اثرگذار در انتخاب شوراهای از نظر شهروندان
- شناسایی میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری ایزده

۳-۱- پیشینه تحقیق

انجمن شهر ویکتوریا (۱۹۹۵) که در استرالیا قرار دارد و کارهماهنگی شوراهای منطقه و خدمات رسانی بر آنها را برعهده دارد، طی یک تحقیق به این نتیجه رسید که بزرگترین مشکل شوراهای روستایی، کمبود سرمایه و بودجه و هزینه زیاد به خصوص در زمینه‌های زیرساختی مثل جاده‌ها است که بر موفقیت عملکرد شوراهای تأثیر می‌گذارد.

مایتری و مایترافتک، (۱۹۵۵) در تحقیق گسترده‌ای با عنوان اصلاحات اخیر در نظام پانجایات در بنگال غربی به طرف حکومت مردمی بیشتر، پانجایات‌ها در هند به خصوص بنگال غربی را مورد مطالعه‌ی عمیق قرار دادند. آنان در این تحقیق بیشتر در خصوص جلسات شورایی کار کرده‌اند و نتیجه گرفته‌اند هر چه این جلسات منظم‌تر برگزار شود و درصد بیشتری از مردم در آن شرکت کنند احتمال موفقیت شوراهای بیشتر می‌شود.

رفرماگوسمان (۱۹۹۳) طی یک تحقیق، جریان تمرکززدایی که در پاکستان صورت گرفت را مهمترین جریان برای برقراری حکومت‌های محلی در پاکستان عنوان کرد. آنها خود مختاری و استقلال شوراهای را در تصویب بودجه‌های محلی و پیشنهادهای مالیاتی و وضع قوانین محلی خود را مهمترین عامل تأثیرگذار بر موفقیت شوراهای محلی دانسته‌اند. امیری (۱۳۷۹) در تحقیقی دیگر با عنوان بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر درود انجام گرفته است. نتایج این تحقیق نشان داد عمده‌ترین انتظارات مردم از شورا به ترتیب در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی، فرهنگی، سیاسی و قومی است. حبیبی (۱۳۸۱) در تحقیقی با عنوان بررسی عملکرد نخستین دوره‌ی شورای اسلامی شهر تهران^{۱۱} به انجام رساند، فرضیه اصلی این پایان‌نامه این است که مهمترین عنصر برای ورود اعضای شورای اسلامی تهران، گرایش و تعلقات سیاسی است نه تجربه و کارآمدی اجرایی. سالکی (۱۳۸۳) در تحقیقی با عنوان ارزیابی اثر بخشی شورای شهر کرمانشاه نشان دادند وجود شوراهای در حوزه‌های مختلف از دیدگاه ذینفعان اثر بخش بوده‌اند. زیاری (۱۳۸۴) در تحقیقی به بررسی عملکرد شوراهای اسلامی شهر در مدیریت شهری سمنان نشان دادند که شوراهای شهر در حوزه مدیریت شهری موفقیت چندانی نداشته‌اند. آذربایجانی و دریایی (۱۳۸۴) در پژوهشی به بررسی عملکرد شوراهای شهر بر اثر بخشی شهرداری‌ها، مطالعه موردی: شهر آباد به این نتیجه رسیده‌اند. که از دید

۱-۴- فرضیات پژوهش

الف: به نظر می‌رسد عملکرد شورای شهر در مدیریت شهر ایذه چندان موفق نبوده است.

ب: به نظر می‌رسد استفاده از شرایط قومیتی در انتخابات شانس انتخاب شدن را افزایش می‌دهد.

ج: به نظر می‌رسد شورای شهر از نظر شهروندان در مدیریت شهر استفاده نمی‌کند.

۱-۵- روش پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش توصیفی - پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه است. علاوه بر این، به منظور تقویت پایه‌های نظری و دقت در گردآوری اطلاعات از روش‌های مطالعه اسناد و مدارک، نیز استفاده شد و حجم نمونه با استفاده فرمول کوکران مشخص شد. از طریق فرمول مذکور تعداد ۳۱۰ پرسشنامه برای کل شهر تعیین گردید، همچنین پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در محیط spss حدود ۰/۸۶ محاسبه گردید. در این بین برای اینکه بدانیم آیا روش شناسی پژوهش معنی دار است و می‌توان اهمیت این شاخص‌ها را در پژوهش یکسان فرض کرد یا خیر از آزمون رتبه‌بندی فریدمن، بین شاخص‌ها استفاده کردیم. در آخر برای بررسی تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات از روش‌های توصیفی و استنباطی مانند توزیع فراوانی، درصد تجمعی و آزمون T تک نمونه و آزمون من ویتنی استفاده شده است.

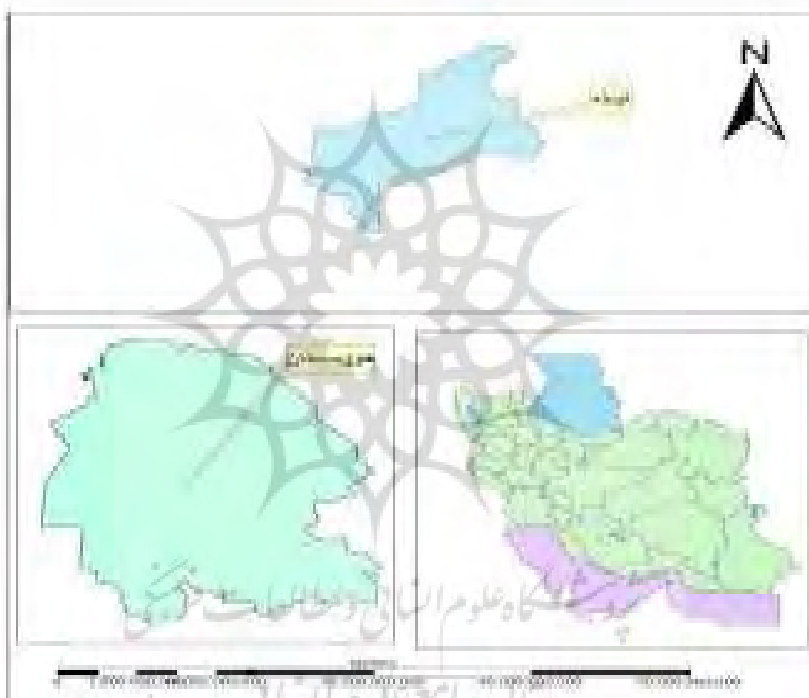
کارکنان بین اثر بخشی شهرداری قبل و بعد از تشکیل شوراهای تفاوت معناداری وجود ندارد ولی از دید شهروندان بین اثر بخشی شهرداری قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود دارد. کرمی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی به ارزیابی عملکرد شوراهای مدیریت شهری، شهر پل دختر پرداخته اند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که عملکرد شوراهای پلدختر در حد متوسط است و بین جنبه‌های تحصیلی، جنسی، مدیریتی و عملکرد شوراهای رابطه معناداری وجود دارد و هر سه مورد از عوامل تأثیر گذار بر عملکرد شوراهای هستند.

برقی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی دهستان حسین آباد شهرستان نجف آباد پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان داد که عملکرد شوراهای در حوزه اقتصادی و فرهنگی مطلوب نبوده است ولی عملکرد اجتماعی شوراهای مطلوب تر بوده است. همچنین میزان مشارکت مردم در توسعه روستا از سطح متوسط بیشتر است. رجبی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی دیگر به بررسی جایگاه شورای شهر در مدیریت مطلوب شهری شهری نورآباد لرستان پرداخته اند. نتایج بدست آمده نشان داد که سه عامل حدود ۸۴/۲۷ درصد از واریانس مربوط به نقش شوراهای در مدیریت شهری را تبیین می‌نماید. این عوامل شامل نقش نظارت بر مدیریت شهری (۳۹/۶۸) درصد، انتخاب شهردار (۳۱/۶۴) درصد و نقش تصویب امور شهرداری (۱۲/۹۵) درصد است.

۱-۶- معرفی اجمالی محدوده مورد مطالعه

شهر ایذه در استان خوزستان، در پهنه ای ۲۳۲۹/۱ کیلو متر مربع، در دشتی بیضی شکل در شمال شرقی استان خوزستان قرار دارد. این منطقه در ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۵۲ دقیقه طول شرقی و ارتفاعی معادل ۷۶۰ متر واقع شده است. شهر ایذه بین استان چهارمحال و بختیاری و

استان کهگیلویه و بویراحمد و شهرستان‌های مسجدسلیمان و باغملک قرار دارد (طرح جامع ایذه: ۱۳۸۹: ۸۶). همچنین این شهرستان براساس سرشماری عموم و نفوس مسکن در سال ۱۳۹۰ جمعیتی معادل ۲۰۳۶۲۱ هزار نفر است. که جمعیت شهرنشین آن به ۱۳۰۱۳ هزار نفر می‌رسد (درگاه ملی آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی شهرایذه

۲- مبانی نظری

سیستم مدیریت شهری اصولاً یک سطح و رده فضایی مدیریت محلی برای اداره همه امور یک شهر به عنوان یک واحد فضایی مطرح است (کاظمیان و رضوانی، ۱۳۸۱: ۲۳). مدیریت شهری، فرآیندی از

مسئولیت‌ها و اقدامات مرتبط شامل سیاست گذاری، برنامه ریزی، سازماندهی، اجرا، نظارت و کنترل است که، برای نیل به اهداف عملیاتی خاص در سطح جوامع شهری تنظیم شده است. شکل گیری این فرآیند و تحقق اهداف عملیاتی آن نیازمند یک

3: Digk, 2006). رویکرد کل نگر، نیازمند هدایتی قوی است تا هماهنگی و همسویی لازم در فرآیند مدیریت شهری حاصل گردد و مطلوب ترین نیروی هدایتی، مطمئناً یک حکومت شهری یا محلی قوی در سطح شهر خواهد بود.

ساختار متناسب و کارآمد برای اعمال مدیریت است. در این ارتباط، مدیریت شهری باید دیدگاه جامع‌نگرتری درباره اجزا و عناصر سیستم شهری اختیار کند (Mcgill, 1998: 464). و رویکردی جامع و کل‌نگر به فرآیند ساخت شهر داشته باشد (van

شکل (۲). سیر تحول رویکردهای اداره و مدیریت شهری منبع: (برگ پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۵۰).

پژوهش‌های مختلفی چه در عرصه‌های نظری و چه تجربی در زمینه ساختارهای مدیریت شهری انجام گرفته است. بررسی ادبیات نظری مرتبط با مدیریت و توسعه سازمانی؛ نشان می‌دهد که سازمان و تشکیلات اداری مورد نیاز جهت انجام وظایف مدیریت شهری باید از ویژگی‌هایی به این شرح برخوردار باشد: " پوشش کامل همه امور شهری در هر دو بعد جغرافیایی و عملکردی"، حضور عناصر منتخب شهروندان در سیستم مدیریت شهری"، شمول

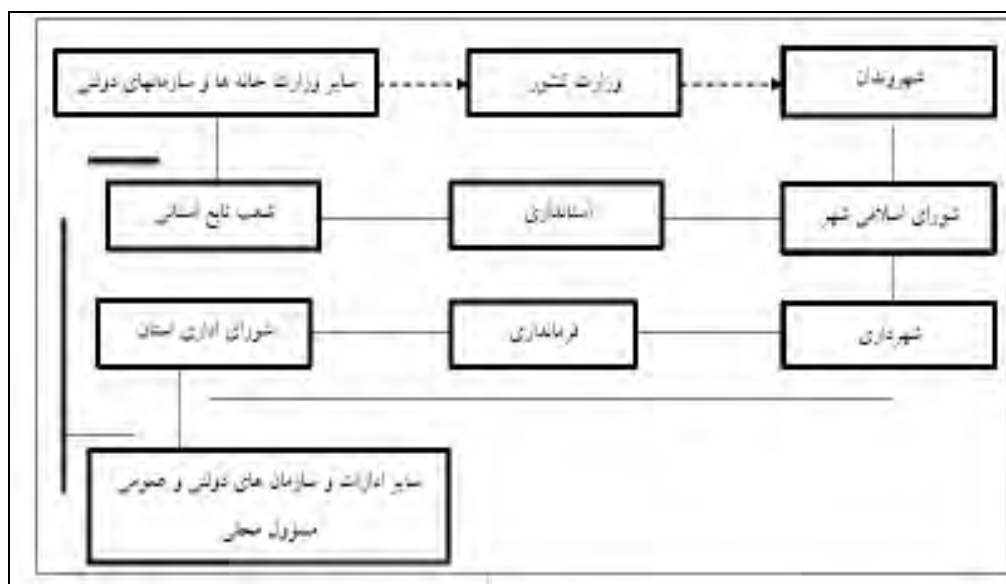
مدیریت شهری بر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فضایی"، که دست‌یابی به این الزامات نیازمند تعیین دقیق جایگاه سیستم مدیریت شهری در نظام سیاسی و اداری کلان‌کشورها است (مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی، ۱۳۸۴: ۱۸۸). بررسی نتایج تحقیقات پژوهشگران مختلف از جمله: مک‌گیل (۱۹۸۷)، شارما (۱۹۸۷)، برنامه توسعه‌ی سازمان ملل متحد (۱۹۸۶) و راکودی (۲۰۰۳)، از ساختار مدیریت شهری کشورهای در حال توسعه به بخشی

متعامل با ساکنین و نهادهای محلی می‌توانند حلقه واسط میان این سطح از لایه‌های اجتماعی با ساختار و نظام مدیریت شهری در سطوح بالاتر باشند. لذا می‌توان گفت که شورا عملاً فقط نهادی است که به عبارتی موظف به تصویب لوایح و مصوبات است و یا اینکه شوراهای در حال حاضر به جای آنکه شورای شهر باشد شورای شهرداری است چرا که هیچ نظارتی بر روی عملکرد دیگر سازمانهای شهری ندارند و آنها خود را ملزم به رعایت مصوبات شورا نمی‌دانند به عبارت دیگر هیچ ضمانت اجرایی برای مصوبات شورا وجود ندارد و با توجه به اختیارات محدود خود نمی‌تواند یک مدیریت محلی و غیرمتمرکز را برای شهر دانسته باشد و عملاً وابسته به نهادهای سطوح بالای مدیریتی بالای منطقه و ملی است. حالا با توجه به اینکه شوراهای می‌توانند کارآمدترین ابزار حکومت محلی برای مدیریت شهری و در راستای نهادینه شدن مشارکت مردم برای مدیریت بهتر باشند توسعه نقش آنها در مدیریت شهری در کنار شهرداری امری لازم و اجتناب ناپذیر است (احد نژاد و همکاران، ۱۳۹۰: ۴). بنابراین بحث در مورد نقش و عملکرد آن، نخست، نیازمند تصویری از مفهوم و مشخصات عمده سیستم کلان مدیریت شهری و عملکردهای مورد انتظار از آن است. که در واقع ابتدا لازم است روشن شود؛ از کلیت سیستم مدیریت شهری چه عملکردهایی انتظار می‌رود، تا بتوان در این چارچوب و متناسب با اقتضائات ناشی از آن، جایگاه، نقش و عملکردهای حاضر ذی ربط و از جمله شورای شهر را تعیین کرد (نمودار شماره ۱).

نگری در مدیریت توسعه شهری و محدودیت اختیارات مال، قانونی و سازمان‌های مدیریت شهری اشاره دارند. راهبردهای مستخرج از این تحقیقات در بهبود ساختارهای مدیریت شهری عبارتند از: ارتقاء مشارکت مردم از طریق نهادهای مدنی و شوراهای شهر، مدیریت یکپارچه شهری در فرم و عملکرد نظام‌های مدیریت شهری و پرهیز از رویکرد بخشی در اداره شهرها و نهایتاً پوشش مدیریتی هماهنگ بر عرصه‌های پیرامونی شهرها (Mc Gill, 1998. UNDP, 1986. Sharma, 1987. Rakodi, 2001).

بنابراین یکی از ویژگیهای عصر ما شهرنشینی گسترده، افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن توسعه شهرهای کوچک و بزرگ است و شهر نیز به مثابه یک سازمان پیچیده و بزرگ به شمار می‌آید به منظور اداره آن شهرداری به عنوان هسته اصلی شناخته شده و در کنار آن نیز شورای شهر با فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت شهروندان در مدیریت شهری می‌توانند یکی از سازمانهای مهم و تاثیرگذار در مدیریت شهری بشمار آید.

شوراهای اسلامی شهر به عنوان هدایت کننده اصلی فعالیتهایی شهری برای تحقق مدیریت واحد شهری تعریف می‌شوند و می‌بایستی بسیاری از امور مربوط به شهر در این پارلمان محلی هماهنگ شوند که بدون شک می‌تواند کمک بسیاری برای مدیریت هر چه بهتر شهر داشته باشد (مدنی، ۱۳۷۷: ۲۰). شوراهای اسلامی شهر و شهرداری به عنوان دو بازوی نظارتی و اجرایی نظام مدیریت شهری نقش موثری و اساسی در روند اداره شهر ایفا می‌کنند. شوراهای در ارتباط مستقیم

نمودار (۳). ارتباط سیستمی بین نهادهای مرتبط با مدیریت شهری مأخذ (کاظمیان، ۱۳۸۲: ۲۲).

۳- توصیف کیفی شورای اسلامی شهرایده
 شورای اسلامی شهر ایده پس از انتخابات اولین دوره
 شوراها در ۸ اسفند ۱۳۷۷ و تعیین اعضای منتخب
 مردم در ۹ اردیبهشت ۱۳۷۸ کار خود را رسماً آغاز
 نمود. شورای اسلامی شهر ایده طبق ماده ۷ قانون
 تشکیلات و وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور
 از ۷ نفر تشکیل شده اند. که اقدامات کلی آن در طی
 سه دوره تجربه شده در جدول زیر آمده است

جدول (۱). معرفی کلی مشخصات شورای اسلامی شهر ایده

عملکرد و اقدامات	سوابق شغلی	رشته تحصیلی	میزان تحصیلات شورا	سه دوره شورای اسلامی شهرایده
- انتخاب شهرداری به مدت چهار سال - آسفالت چندکوچه و خیابان	شورای اوقاف هیئتی بوده اند. - تمام اعضای	- علوم تربیتی - چهار نفر معارف - علوم تجربی - علوم اوقاف و طبیبی	- پنج نفر لیسانس - دو نفر دیپلم	دوره اول

<p>- انتخاب شهردار بمدت ۴ سال - احداث پارک صخره ای - احداث میدان آزادگان - احداث میدان ورودی ولیعصر - احداث میدان شورا - تملک ساختمان سینما مرکزی - تملک ساختمانهای شهرک آب نیرویه جای عوارض</p>	<p>- چهار نفر فرهنگی - دوفقر کارمند کمیته امداد - یک نفر کارمند بیمارستان</p>	<p>- سه نفر ادبیات - دوفقر علوم تجری - روانشناسی - کشاورزی</p>	<p>- شش نفر لیسانس - یک نفر فوق دیپلم</p>	<p>دوره دوم</p>
<p>- انتخاب سه شهردار برای چهار سال - احداث پارک آرزان - تعریض پلهای سطح شهر - احداث ۲ پل هوایی - بازسازی پارکهای محله ای - احداث چند میدان - کف سازی کانالهای سطح شهر</p>	<p>- هفت عضو شورا فرهنگی بوده اند.</p>	<p>- دو نفر فقه و مبانی - هنر - علوم تربیتی - ادبیات - آموزش ابتدایی - کامپیوتر</p>	<p>- چهار نفر لیسانس - سه نفر فوق دیپلم</p>	<p>دوره سوم</p>

منبع: شورای اسلامی شهرایزه

۳-۱- تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها

در ابتدا جهت آشنایی و شناخت هر چه بیشتر جامعه آماری مورد مطالعه، خصیصه‌های عمومی پاسخ گویان مورد بررسی قرار گرفت. این ویژگی‌های عمومی مطابق با پرسشنامه‌های آماری در قالب ۴ سوال شامل: جنسیت، سن، شغل، و میزان تحصیلات تدوین و ارائه شده است که نتایج آن در ادامه آورده شده است. طبق تحلیل از لحاظ جنسیت ۴۱/۱ درصد پاسخ گویان زن و ۵۸/۱ درصد پاسخ گویان مرد بوده‌اند، از لحاظ سن بیشترین تعداد پاسخ گویان با ۷۹ درصد بین گروه سنی ۴۵ تا ۱۵ سال قرار داشتند. از لحاظ سواد ۶/۱۰ درصد زیر دیپلم، ۱۸/۷

درصد دیپلم، ۱۵/۲ فوق دیپلم، ۳۴/۲ درصد لیسانس و ۲۱/۳ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند. همچنین از لحاظ شغل ۶۷/۱ درصد پاسخ گویان کارمند دولت و مابقی پاسخ گویان دارای شغل آزاد، دانشجو و... بوده‌اند.

۳-۲- سنجش مهمترین معیارها، در انتخاب شوراهای از نظر شهروندان

بر اساس یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، میانگین پاسخ‌ها به ۲ سوال پنج گویه ای طیف لیکرت، پیرامون عوامل مؤثر در انتخاب اعضای شورا، ۴۸/۷ درصد پاسخ گویان رابطه خویشاوندی در انتخاب اعضا را خیلی زیاد و ۱۰/۳ درصد پاسخ گویان این

مؤلفه را خیلی کم توصیف کرده‌اند. همچنین در رابطه با مؤلفه تحصیلات، ۱۹/۷ درصد پاسخ‌گویان گویه ی خیلی زیاد، و ۲۲/۹ درصد گویه خیلی کم را اظهار کردند.

جدول (۲). میانگین گویه‌های مهمترین معیارها در انتخاب شوراها از نظر شهروندان

گویه‌ها					ردیف	گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۱۵۱	۷۲	۳۸	۱۷	۳۲	۱	فراوانی رابطه "خویشاوندی یا طایفه ای" تا چه حد می‌تواند باعث قبول شدن کاندیداها در انتخابات شورای شهر شود؟
۴۸.۷	۲۳.۲	۱۲.۳	۵.۵	۱۰.۳	درصد	
۶۱	۵۷	۸۰	۴۱	۷۱	۲	فراوانی تحصیلات، تجربه، کارآمدی تا چه حد می‌تواند در قبول شدن کاندیدهای شورای شهر مؤثر واقع شود؟
۱۹.۷	۱۸.۴	۲۵.۸	۱۳.۲	۲۲.۹	درصد	
۱۰.۶	۶۴	۵۹	۲۹	۵۱	۳	میانگین
۳۴.۲	۲۰.۸	۱۹.۰۵	۹.۳۵	۱۶.۶	درصد	

مشارکت دهی را خیلی کم، ۲۵/۶ درصد میزان مشارکت دهی را کم، ۷/۷ درصد میزان مشارکت دهی را متوسط، ۳/۲ درصد میزان مشارکت دهی را زیاد و فقط ۰/۶ درصد پاسخ‌گویان میزان مشارکت دهی شهروندان در امور شهری را خیلی زیاد اظهار کرده‌اند.

۳-۳- شاخص‌های میزان مشارکت دادن شهروندان در مدیریت شهری

براساس یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، میانگین پاسخ‌ها به ۳ سوال پنج گویه ای طیف لیکرت، پیرامون میزان مشارکت دهی شهروندان توسط شورا در مدیریت شهری، ۶۲/۸ درصد پاسخ‌گویان میزان

جدول (۳). میانگین گویه‌های مشارکت دهی شهروندان در مدیریت شهری

گویه‌ها					ردیف	گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۵	۱۴	۲۷	۹۰	۱۷۴	۱	میزان استفاده شورا از نظر شهروندان در مدیریت بهتر شهر
۱.۶	۴.۵	۸.۷	۲۹	۵۶.۱	درصد	
۰	۹	۲۱	۷۸	۲۰۲	۲	میزان استفاده و بهره‌مندی اعضای شورا از افراد مطلع و متخصص در مسائل شهری
۰	۲.۹	۶.۸	۲۵.۲	۶۵.۲	درصد	
۱	۷	۲۴	۷۰	۲۰۸	۳	میزان جلسات عمومی شورا با مردم
۰.۳	۲.۳	۷.۷	۲۲.۶	۶۷.۱	درصد	
۲	۱۰	۲۴	۷۹	۱۹۴	۴	میانگین
۰.۶	۳.۲	۷.۰۷	۲۵.۶	۶۲.۸	درصد	

لیکرت، پیرامون میزان رضایت شهروندان از شورا در مدیریت شهری ایذه، ۶۱/۳ درصد پاسخ‌گویان به گویه ی خیلی کم، ۲۴/۸ درصد کم، ۱۰/۸ درصد

۴-۳- شاخص‌های سنجش عملکرد شورا در مدیریت شهری

براساس یافته‌های استخراج شده از پرسشنامه‌ها، میانگین پاسخ‌ها به ۱۵ سوال پنج گویه ای طیف

متوسط، ۴۶٪ درصد زیاد و فقط ۵۳٪ درصد رضایت خیلی زیاد را اظهار کرده اند.

جدول (۴). میانگین گویه‌های سنجش عملکرد شورا در مدیریت شهری از نظر شهروندان

ردیف	گویه‌ها	گویه‌ها			
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد
۱	شورای شهر تا چه حد توانسته است در زمینه آسایش و زیبایی شهر تأثیر گذار باشد	۱۳۹	۸۷	۵۵	۱۵
		درصد	۴۴/۸	۲۸/۱	۱۷/۷
۲	شورای شهر تا چه حد توانسته است نیازها و نارسائی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهر را برطرف کند؟	۲۰۴	۶۰	۳۴	۱۱
		درصد	۶۵/۸	۱۹/۴	۱۱
۳	شورای شهر تا چه حد توانسته است بر ساخت و سازهای عمرانی شهر نظارت داشته باشد؟	۱۵۹	۹۸	۴۲	۱۰
		درصد	۵۱/۲	۳۱/۶	۱۳/۵
۴	شورای شهر تا چه حد توانسته است خواسته‌های شهروندان را برآورد نماید؟	۱۸۶	۸۳	۳۹	۹
		درصد	۶۰	۲۶/۸	۱۰
۵	شورای شهر تا چه حد، در رسیدگی به خواسته‌ها و نیازهای شما پاسخگو بوده است؟	۱۹۵	۷۷	۳۲	۳
		درصد	۶۲/۹	۲۴/۸	۱۰/۳
۶	شورای شهر تا چه حد توانسته است از سد معبر شدن در پیاده روها نظارت داشته باشد؟	۱۹۵	۸۴	۲۷	۳
		درصد	۶۲/۹	۲۷	۸/۷
۷	شورای شهر تا چه حد توانسته است در زمینه آموزش و ارتقای آگاهی شهروندان برای ملاک قرار دادن اصول و ارزش‌های علمی، تجربی و اخلاقی در انتخاب اعضای شوراهای مؤثر واقع شود؟	۲۱۲	۶۱	۳۰	۱۶
		درصد	۶۸/۴	۱۹/۷	۹/۷
۸	شورای شهر تا چه حد توانسته است در پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی و رفاهی شهر مؤثر باشد؟	۱۹۶	۷۷	۳۰	۷
		درصد	۶۳/۳	۲۴/۸	۹/۷
۹	شورای شهر تا چه حد توانسته است در زمینه سرمایه گذاری و درآمدزایی برای شهر موفق باشد؟	۲۱۵	۶۲	۲۲	۱۱
		درصد	۶۹/۴	۲۰	۷/۱
۱۰	تأثیرگذاری شورای شهر در ایجاد محیط سالم، شهر سالم برای زندگی مردم و نزدیک شدن به استانداردهای شهری تا چه حد بوده؟	۱۹۴	۷۸	۳۱	۶
		درصد	۶۲/۶	۲۵/۵	۱۰
۱۱	میزان هماهنگی شوراهای دیگر سازمان‌های شهری در چه حدی است؟	۱۹۴	۷۶	۳۷	۳
		درصد	۶۲/۶	۲۴/۵	۲/۹
۱۲	شورای شهر تا چه حد توانسته است مفهوم شهروندی را به شهروندان یاد دهد؟	۲۰۰	۷۴	۳۱	۴
		درصد	۶۴/۵	۲۳/۹	۱۰
۱۳	شورا تا چه حد توانسته است در زمینه نظافت و بهداشت شهر نظارت داشته باشد؟	۱۹۹	۶۵	۳۳	۱۲
		درصد	۲۴/۲	۲۱	۱۰/۶
۱۴	شهرداران منتخب شورا تا حد توانسته اند در زمینه مدیریت شهر موفق باشند؟	۱۶۸	۹۹	۳۵	۸
		درصد	۵۴/۲	۳۱/۹	۱۱/۳
۱۵	شورا تا چه حد توانسته است در زمینه توسعه و بهبود حمل و نقل شهری مؤثر باشد؟	۱۹۵	۷۵	۳۳	۷
		درصد	۶۲/۹	۲۴/۲	۱۰/۶
	میانگین	۱۹۰	۷۷	۳۴	۸
	درصد	۶۱/۳	۲۴/۸	۱۰/۸	۲/۴

۳-۵- تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

مقیاسی لیکرت است. با نگاهی به جدول (۳) ملاحظه می‌شود که ۵۸/۶ درصد (مجموع گویه‌های خیلی کم و کم) شهروندان ایده ای از عملکرد شورا در مدیریت شهر ناراضی بوده‌اند، و ۸۸/۴ درصد پاسخ‌گویان اظهار کرده‌اند که شورا هیچ مشارکتی با شهروندان ندارد.

بر اساس آنچه در مدل تحلیلی تحقیق اشاره شد، پرسشنامه دارای ۲ پرسش برای مهمترین ملاک برای انتخاب شورا، ۱۵ پرسش برای سنجش عملکرد شورا در مدیریت شهر و ۳ پرسش برای میزان مشارکت دهی شهروندان در امور شهر بر مبنای طیف پنج

جدول (۵). مشارکت دهی، معیارهای انتخاب شوراها و عملکرد شوراها در مدیریت شهری از نظر شهروندان

میزان مشارکت دهی شهروندان توسط شوراها			عملکرد شوراها در مدیریت شهر ایده				مهمترین معیارهای انتخاب شوراها		
درصد	درصد	فراوانی	گویه‌ها	درصد	فراوانی	گویه‌ها	درصد	فراوانی	گویه‌ها
۶۲/۸	۶۲/۸	۱۹۴	خیلی کم	۶۱/۵	۶۱/۳	خیلی کم	۱۶/۶	۵۱	خیلی کم
۸۸/۴	۲۵/۶	۷۹	کم	۸۶	۲۴/۸	کم	۲۵/۹	۲۹	کم
۹۶/۱	۷/۷	۲۴	متوسط	۹۶/۷	۱۰/۸	متوسط	۴۵	۵۹	متوسط
۹۹/۳	۳/۲	۱۰	زیاد	۹۹/۲	۲/۴۶	زیاد	۶۵/۸	۶۱	زیاد
۱۰۰	۰/۶	۲	خیلی زیاد	۶۶/۶	۰/۵۳	خیلی زیاد	۱۰۰	۱۰۶	خیلی زیاد

*آزمون رتبه‌بندی فریدمن، بین شاخص‌های پژوهش

جدول (۶). نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی بین شاخص‌های پژوهش

رتبه	شاخص	درجه اهمیت
۱	تأثیر رابطه "خوشاوندی یا طایفه ای" در قبول شدن شوراها	۱
۲	تأثیر میزان "تحصیلات، تجربه، کارآمدی" در قبول شدن شوراها	۲
۳	عملکرد شورا در زمینه "آسایش و زیبایی" شهر	۳
۴	نظارت شورا بر ساخت و سازهای عمرانی شهر	۴
۵	عملکرد شهرداران منتخب شورا	۵
۶	میزان استفاده شورا از نظر شهروندان در مدیریت بهتر شهر	۶
۷	برآورده شدن خواسته‌های شهروندان از طریق شورا	۷
۸	عملکرد شوراها در توسعه و بهبود حمل و نقل شهری	۸
۹	عملکرد شورا در پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی و رفاهی	۹
۱۰	عملکرد شورا در نزدیک شدن شهر به استانداردهای شهری	۱۰
۱۱	نظارت بر نظافت و بهداشت شهر	۱۱
۱۲	میزان هماهنگی شوراها با دیگر سازمان‌های شهری	۱۲
۱۳	پاسخگو بودن شوراها به نیازهای شهروندان	۱۳
۱۴	نظارت شوراها از سد معبر شدن در پیاده‌روها	۱۴
۱۵	شناخت نیازها و نارسائی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شهر	۱۵
۱۶	یاد دادن مفهوم شهروندی به شهروندان	۱۶
۱۷	میزان استفاده شوراها از افراد متخصص در امور شهر	۱۷
۱۸	آموزش شهروندان برای انتخاب درست کاندیداها	۱۸
۱۹	برگزاری جلسات عمومی شوراها با مردم	۱۹
۲۰	درآمدزایی شوراها برای شهر	۲۰

نتایج این آزمون نشان می‌دهد مقدار سطح معنی داری (sig) کوچکتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با عدد ۳ پذیرفته نمی‌شود. برای پاسخ گویی به این سؤال که میانگین جامعه بزرگتر از ۳ است یا کوچکتر از آن، باید به مقدار اختلاف میانگین نگاه کنیم. با توجه به اینکه مقدار اختلاف میانگین ۰.۰۲۹ است، لذا می‌توان نتیجه گرفت که میانگین جامعه کمتر از ۳ است و میزان موفقیت شوراهای از نظر شهروندان در شهر ایزده متوسط به پایین است (جدول ۷). بنابراین می‌توان گفت، عدم مشارکت شهروندان در امور شهری، عدم تخصص اعضای شوراهای، ضعف بودجه و درآمد زایی، منفعت طلبی شخصی و باند بازی اعضای شوراهای، بی مسئولیتی، ناکارآمدی و ... از دلایل عدم موفقیت شوراهای اسلامی شهر ایزده در مدیریت شهری است.

جدول (۷): نتایج آزمون t تک متغیره برای سنجش عملکرد شوراهای در مدیریت شهر ایزده از دید شهروندان

میانگین فرضی	Sig	درجه آزادی	مقدار t	فراوانی	اختلاف میانگین	میانگین	شاخص متغیر
۳	۰/۰۰۱	۳۰۹	۵۱/۴	۳۱۰	۰.۰۲۹	۱/۵۶	عملکرد شورا در مدیریت شهر ایزده

منبع: یافته‌های پژوهش

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد استفاده از شرایط قومیتی و خانوادگی در قبول شدن اعضای شوراهای نسبت به مردان نقش بیشتری دارد که با توجه به مقدار من ویتنی ۹۴۷۴.۵۰۰ و سطح معنی داری ۰.۰۰۷ گزارش شده است فرض مطروحه تأیید می‌شود. بنابراین بین زنان و مردان به لحاظ استفاده از شرایط قومیتی و خانوادگی در انتخاب اعضای شوراهای رابطه معنی داری وجود دارد. دلایلی که باعث می‌شود زنان نسبت به مردان استفاده از شرایط

نتایج آزمون	
تعداد	۳۱۰
مقدار کای دو	۱۳۱۳/۱۲۴
درجه آزادی	۱۹
سطح معنی داری	۰/۰۰۱

با توجه به اینکه میزان سطح معناداری به دست آمده شده آزمون فریدمن (۰/۰۰۱)، کوچکتر از ۰/۰۵ است، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان رتبه بندی بین شاخص‌های پژوهش به ترتیبی که در جدول بالا ذکر شده، از نظر آماری معنادار است و نمی‌توان رعایت این شاخص‌ها را در پژوهش یکسان فرض کرد.

* آزمون فرضیه‌های پژوهش:

فرضیه اول: به نظرمی رسد عملکرد شورای شهردر مدیریت شهر ایزده چندان موفق نبوده است. در این آزمون برای سنجش عملکرد شوراهای اسلامی شهر ایزده در حوزه مدیریت شهری؛ از دیدگاه شهروندان از آزمون T تک متغیره استفاده شده است.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد استفاده از شرایط قومیتی در انتخابات شانس انتخاب شدن را افزایش می‌دهد. برای آزمون فرضیه دوم، از آزمون من ویتنی با استفاده از مؤلفه جنسیت استفاده شده است (جدول ۸)، در این آزمون هر چه میانگین رتبه‌ها بهم نزدیکتر باشند، احتمال رد فرض کمتر می‌شود. در اینجا میانگین برای زنان ۱۷۰.۵۵ و برای مردان ۱۶۵.۹۳ شده است یعنی در این تحقیق، از نظر زنان مؤلفه

کاندیدها را در نظر می‌گیرند در صورتی که این عوامل در بین مردان کمتر است و در زمان رأی‌گیری بیشتر براساس تعصب قومیتی کاندیدهای خود را انتخاب می‌کند.

قومیتی و خانوادگی شانس اعضای شوراهای شهر برای قبول شدن را بیشتر بدانند این است که زنان نسبت به مردان کمتر بر اساس شرایط قومیتی رأی می‌دهند و تعصب کمتری نسبت به مردان دارند و بیشتر سطح تحصیلات، تعهد کاری، تجربه و ...

جدول ۸. آزمون من ویتنی برای تحلیل رابطه بین جنسیت و استفاده از شرایط قومیتی در انتخابات شوراهای اسلامی

متغیر	فراوانی	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها	مقدار من ویتنی	Sig
زن	۱۲۹	۱۷۰.۵۵	۲۲۰۰۱.۵۰	۹۴۷۴.۵۰۰	۰.۰۰۷
مرد	۱۷۹	۱۶۵.۹۳	۲۴۸۵۴.۵۰		

منبع: یافته‌های تحقیق

شوراها در مدیریت شهر، با توجه به مشخصات جنسیت، از آزمون t تک متغیره استفاده گردید که نتایج حاصل آن در جدول (۹) به شرح زیر می‌باشند.

فرضیه سوم: به نظرمی رسد شورا از نظر شهروندان در مدیریت شهر استفاده نمی‌کند. در این فرضیه جهت بررسی مشارکت دهی شهروندان توسط

جدول (۹): t تک متغیره از لحاظ جنسیت بر حسب متغیر مشارکت‌گیری از شهروندان در مدیریت شهری

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	Sig
مشارکت‌گیری از شهروندان در مدیریت شهری	زن	۱۳۰	۱/۶۴	۰/۵۲	۴۳/۱	۱۲۹	۰/۰۰۱
	مرد	۱۸۰	۱/۴۹	۰/۴۶			

پراکنده را در اختیار دارند. و در این میان شوراها به عنوان نهادی که مشروعیت و مقبولیت خود را از مردم می‌گیرند، می‌توانند نقش مهمی در ایجاد هماهنگی و یکپارچگی مدیریت شهری برعهده بگیرند. اما در اکثر شهرها بویژه در شهرهای کوچک و متوسط شوراهای شهر آنچنان که باید نتوانسته‌اند در مدیریت شهری موفق باشند. در پژوهش حاضر، عملکرد شوراهای شهر در مدیریت شهر ایذه مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که ۶۱/۳ شهروندان میزان عملکرد شوراهای شهر ایذه را خیلی کم، ۲۴/۵ کم، ۱۰/۸ متوسط و ۲/۴۶ زیاد و فقط ۰/۵۳ درصد شهروندان میزان عملکرد شوراهای شهر ایذه را در مدیریت شهری زیاد توصیف کردند. پیرامون مقوله میزان رابطه خویشاوندی،

همانگونه که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، مقدار t به دست آمده و سطح معنی‌داری متناظر با آن، بیانگر معنی‌داری تفاوت بین زن و مرد از نظر تأثیر میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری ارایه شده است. ($t=43/1$ و $sig=0/001$). یعنی بین میانگین میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری از نظر زن و مرد تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به میانگین‌ها می‌توان گفت که میانگین مشارکت شهروندان در مدیریت شهری از دیدگاه شهروندان زن بیشتر از مردان است.

۴- نتیجه‌گیری

با توجه به ساختار مدیریت شهری در کشور ما و تعداد مدیریت‌ها در سطح شهر، می‌توان گفت که شوراها و شهرداری‌ها تنها بخشی از این ساختار

منابع

احد نژاد، محسن، سمیه، علیپور، سمیه، محمدی و منیره حسینی (۱۳۹۰). ارزیابی مصوبات دوره ای شوراهای شهری از بعد نقش شورا در مدیریت شهری (مطالعه موردی: مصوبات دوره ای ۱۳۸۹-۹۰ شورای شهر کرج)، اولین همایش منطقه ای معماری و شهرسازی، مرکز آموزش عالی علمی کاربردی سقز.

امیری، محمد مهدی، (۱۳۷۹)، بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر درود، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی تهران.

آذربایجانی، کریم، دریایی، جواد (۱۳۸۶)، بررسی تأثیر عملکرد شوراهای شهر بر اثر بخشی شهرداری‌ها، مطالعه موردی: شوراهای اسلامی شهر و شهرداری آباده، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی مدیریت، سال هفتم، شماره ۲۵.

برقی، حمید، قنبری، یوسف، سعیدی، محمد (۱۳۹۲)، بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی، مطالعه موردی: دهستان حسین آباد شهرستان نجف آباد، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، شماره ۲، پیاپی ۴.

برگ پور، ناصر، اسدی، ایرج (۱۳۸۷)، نظریه‌های مدیریت و حکمروایی شهری، گزارش نهایی طرح پژوهشی، دانشگاه هنر تهران.

بهشتی محمدباقر، (۱۳۸۰)، آسیب شناسی شوراهای شهر، مجله شهرداری‌ها، شماره ۲۹.

پیرموذن، کمال الدین، (۱۳۸۲) جایگاه مبهم شوراهای در مدیریت شهری، ماهنامه شهرداری‌ها شماره ۳۸.

تحصیلات، تجربه، کارآمدی برای ملاک قراردادن انتخاب شوراهای، ۴۸/۷ درصد شهروندان رابطه خویشاوندی را در انتخاب شوراهای خیلی زیاد توصیف کردند و میزان تحصیلات، تجربه و... در انتخاب کاندیدهای شوراهای را متوسط (۲۵/۸) توصیف کرده اند. همچنین میزان مشارکت شوراهای با شهروندان در زمینه‌های مربوط به مسائل شهری، ۸/۶۲ درصد شهروندان میزان مشارکت شوراهای را خیلی کم و فقط ۰/۶ درصد شهروندان مشارکت شهروندان را خیلی زیاد توصیف کرده اند. همچنین در این پژوهش هر سه فرضیه مطروحه، تأیید می‌شود. بصورت کلی نتایج بدست آمده حاکی از آن است که شورای شهر ایذه در زمینه مدیریت شهری موفق نبوده است.

۵- پیشنهادها

با توجه به اهمیت شوراهای و جایگاه آن در نظام مدیریتی کشور مردمی، راهکارهای به شرح شهر ذیل مستفاد می‌شوند.

- توجه شوراهای به توانمندی‌ها و امکانات شهر
- برگزاری جلسات عمومی شوراهای و شهرداری شهر ایذه جهت افزایش مشارکت شهروندان
- بهتر است شهروندان برای انتخاب کاندیدهای شوراهای به تجربه، تخصص، تعهد و ... توجه کنند.
- اعضای شوراهای به جای منفعت شخصی به فکر منفعت عمومی شهر باشند.
- پرهیز از فعالیت‌ها و اقداماتی که موجب بدبین شدن مردم در شورا می‌شود.
- نظارت بیشتر شوراهای بر تمام سازمانهای شهری و نگاه آنها فقط به شهرداری معطوف نشود.

۱۳. حبیبی، احمد، (۱۳۸۱). بررسی عملکرد نخستین دوره ی شورای اسلامی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
درگاه ملی آمار ایران (۱۳۹۰).
- رجبی، آزیبا، ستاری، محمد حسین، نور بخش، سید محمد امین (۱۳۹۳)، بررسی جایگاه شورای شهر در مدیریت مطلوب شهری مطالعه موردی؛ شهر نورآباد لرستان، ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، مشهد مقدس.
- زیاری، یوسفعلی (۱۳۸۴)، بررسی عملکرد شوراهای اسلامی شهردر مدیریت شهر سمنان، فصلنامه علمی تخصصی مدیریت، سال دوم، شماره ۳.
- سالکی، محمد (۱۳۸۳)، ارزیابی اثربخشی شورای شهر کرمانشاه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- سرایبی، آرش، (۱۳۸۵)، شوراهای بخش مردمی مدیریت شهری، نشریه شهرداری‌ها، سال ششم، شماره ۷۵.
- صدیق، رحمت الله، (۱۳۸۶)، تحلیل مدل‌های حکمرانی شهری در انتخابات سومین دوره شورای اسلامی شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۶.
- کاظمیان، غلامرضا، سعیدی رضوانی، محمد رضا (۱۳۸۱)، امکان‌سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداریها، جلد دوم، مدیریت شهری و شهرداریها در ایران، انتشارات سازمان شهرداریها، تهران.
- کاظمیان، غلامرضا، (۱۳۸۲). شورای شهر یا شورای شهرداری، مجله شهرداری‌ها، سال دوم، شماره ۲۸.
- مدنی، سید جلال‌الدین، (۱۳۷۷)، حقوق و وظایف شوراهای اسلامی، تهران، انتشارات پایدار.
کرمی، نعمت، فتائی، مجتبی، احساس پور، افسر، سعیدیان، زهرا (۱۳۹۲)، ارزیابی عملکرد شوراهای در مدیریت شهری و عوامل مؤثر بر آن؛ مطالعه موردی: شهر پلدختر، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار ۲۸.
- مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی (۱۳۸۲)، طراحی سیستم مدیریت مجموعه‌های شهری، جلد دوم، پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور.
- Ghatak, M and Ghatak, M (1995) Recent ReForms in Panchayat Sestem in West Bengal: Towards Greater Participatory Government, Department of Economics University of Chicago.
- Millburn Pty Ltd (1995) Economics and financial Challenges For Small Rural Councils, A Report For MAV.
- McGill, R. 1998. Urban Management in Developing Countries, Cities, Vol.15, No.6, pp. 463-471.
- Rakodi, C. 2001. Forget planning, put politics first? Priorities for urban management in developing countries, Journal of JAG, Volume 3. pp. 209-223.
- Reforma, M and De Guzman (1993) Decentralion Towards Democrization and Development ErOpa, Japan.
- UNCHS. 2000. the global Campaign for good urban governance, the journal of Environment & Urbanization, Vol.12, No.1, pp. -34.
- UNDP. 1986. Characteristics of Good Governance, <http://www.IMF.org>.
- Van Dijk, M.P. 2006. Managing Cities in Developing Countries, publish in chinese by renmin university press, 212 p.